

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної
роботи та розвитку
С.М. Кваша
_____ 2022 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕННО:

на засіданні вченої ради
економічного факультету
Протокол № 7 від «20» травня 2022 р.
Декан економічного
факультету А.Д. Діброва

на засіданні кафедри банківської
справи та страхування
Протокол №12 від «19» травня 2022 р.
Завідувач кафедри Л.М. Худолій
« _____ » _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ

1. Рівень вищої освіти ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ) РІВЕНЬ
2. Галузь знань 07 УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
3. Спеціальність 072 ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ
4. Освітньо-наукова програма Фінанси, банківська справа та страхування
5. Гарант ОНП: проф. Давиденко Н.М.
6. Розробники: доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи та страхування Худолій Л.М., кандидат економічних наук, доцент Мамчур Р.М.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2022 р.

2022/6/10 11:25

Опис навчальної дисципліни

Управління страховими ризиками

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<u>Доктор філософії</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	За вибором аспіранта	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	2
Семестр	4	4
Лекційні заняття	20 год.	20 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	30 год.
Самостійна робота	100 год.	100 год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:	3 год.	3 год.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Управління страховими ризиками» передбачає оволодіння професійними знаннями з питань проведення досліджень природи і видів ризиків, практичне застосування інструментарію з оцінки рівня ризику та ефективності рішень щодо страхування ризиків. В результаті вивчення дисципліни «Управління страховими ризиками» аспіранти набудуть теоретичні знання та практичні навички щодо виявлення та дослідження ступеню впливу ризиків на людину, підприємницьку діяльність, навколишнє середовище та суспільство, щодо алгоритму управління ризиками, визначення потреб суб'єктів ринку щодо

розподілу ризиків та можливостей їх задоволення різними страховими продуктами, формування та реалізації цінової політики при переданні ризиків.

Метою дисципліни « Управління страховими ризиками » є отримання аспірантами базових знань та практичних навичок з управління страховими ризиками.

Основними завданнями дисципліни « Управління страховими ризиками » є визначення рівня, особливостей вимірювання та оцінки ризиків, а також методів управління різними видами ризиків з метою створення дієвої системи захисту інтересів громадян, підприємців та держави.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен

знати:

- методи уникнення ризиків;
- особливості диверсифікації ризиків;
- методи зниження негативних наслідків ризиків;
- специфіку економічних ризиків;
- особливості та місце інвестиційного ризику у підприємницькому середовищі та у сфері споживання;
- специфіку підприємницьких ризиків;
- особливості фінансових ризиків;
- умови виникнення валютних ризиків;
- умови виникнення експортних ризиків;
- особливості ризиків порушення умов договору;
- особливості ризику падіння попиту, ризику зниження прибутковості та ризику реалізації продукції; специфіку ризиків менеджменту.

вміти:

- визначити ймовірність настання ризику;
- виявити та оцінити страховий ризик;
- кількісно виміряти рівень ризику;
- визначити межі прийнятності ризику;
- провести варіаційний аналіз ризику;
- використовувати методи вимірювання ризиків (метод аналогій, моделювання та методи математичної статистики);
- прогнозувати з максимальним ступенем імовірності ту чи іншу подію в майбутньому
- розробляти стратегію протидії ризику і визначати необхідні методи протидії ризикам (заставні операції і гарантування, диверсифікація, страхування, лімітування, розподіл ризиків).

Результатом вивчення дисципліни є набуття здобувачами таких компетентностей:

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01. Здатність виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові наукові ідеї на межі предметних галузей і здійснювати власні дослідження.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 01. Здатність формувати науковий світогляд у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК 02. Здатність до формулювання наукових задач та розробки стратегій їх розв'язання з можливістю інтеграції знань з різних наукових сфер та застосуванням системного підходу.

СК 03. Здатність обирати методи, необхідні для досягнення поставленої мети дослідження.

СК 04. Здатність до виконання наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування на відповідному фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем.

СК 07. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій управління системою міжнародних валютно-фінансових відносин.

СК 08. Здатність застосовувати фундаментальні концепції фінансової науки, поведінкових фінансів та механізми фінансової, бюджетної політики, моделі регулювання страхової і банківської систем.

Програма та структура навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

Сутність, особливості та методи управління страховими ризиками

Тема 1. Сутність управління ризиками

Необхідність страхового захисту від ризикових обставин. Сутність ризику. Поняття та призначення класифікації ризиків. Критерії класифікації ризиків. Однорідність ризиків. Основні принципи управління ризиком. Етапи та методи управління ризиками.

Тема 2. Особливості управління ризиками на різних рівнях (держава, суб'єкт господарювання, фізична особа). Методи вимірювання та протидії ризикам

Особливості управління ризиком на рівні держави, механізми впливу держави на управління ризиком юридичних і фізичних осіб. Особливості управління ризиком на рівні підприємства. Особливості управління ризиком на рівні фізичних осіб. Аутсорсинг управління ризиком.

Тема 3. Методи вимірювання та протидії ризикам

Сутність та особливості використання основних методів вимірювання ризиків (метод аналогій, моделювання та методи математичної статистики).

Особливості визначення необхідних методів протидії ризикам (заставні операції і гарантування, диверсифікація, страхування, лімітування, розподіл ризиків).

Тема 4. Страхування як метод управління ризиком.

Сутність страхування як одного з найважливіших методів управління ризиком. Етапи прийняття рішення про використання страхування. Економічна роль страхування. Обмеження щодо використання страхування як методу управління ризиком. Переваги та недоліки страхування як методу управління ризиком.

Тема 5. Класифікація страхування за видами страхової діяльності

Класифікація за видами страхової діяльності. Ознаки класифікації видів страхування. Класифікація видів страхування в Європі та світі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Управління особистими, майновими, інвестиційними, кредитними та ризиками відповідальності

Тема 6. Управління особистими ризиками

Особливості страхування особистих ризиків. Особисте страхування як чинник соціальної стабільності суспільства. Критерії класифікації продуктів особистого страхування. Обов'язкове особисте страхування та його особливості. Добровільне особисте страхування та його особливості. Андеррайтинг особистого страхування. Оподаткування особистого страхування в Україні.

Тема 7. Управління майновими ризиками

Особливості страхування майнових ризиків. Визначення тарифів. Страхування майна юридичних осіб на випадок вогню, стихійного лиха та крадіжки. Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств. Страхування технічних ризиків. Страхування транспортних засобів та вантажів. Страхування наземного транспорту. Страхування майна громадян. Страхування будівель. Страхування тварин. Страхування домашнього майна.

Тема 8. Управління інвестиційними ризиками

Загальні закономірності управління інвестиційними проектами. Критерії оцінки інвестиційного проекту. Методи оцінки інвестиційних ризиків. Оцінка економічної ефективності страхування інвестиційних ризиків. Практика страхування інвестиційних ризиків. Страхування від політичних ризиків. Страхування інвестицій від комерційних і фінансових ризиків.

Тема 9. Управління кредитними ризиками

Сутність кредитного ризику. Причини виникнення кредитного ризику. Банківська кредитна політика та ризик. Кількісна оцінка кредитного ризику. Система кількісних показників ступеня кредитного ризику. Метод фінансових коефіцієнтів. Статистичні методи оцінки ступеня кредитного ризику. Експертні методи оцінки кредитного ризику. Аналіз, методи зниження та моделювання кредитного ризику.

Тема 10. Страхування ризиків відповідальності , кредитними ризиками та ризиками неплатоспроможності суб'єктів господарювання

Особливості страхування ризиків відповідальності. Страхування відповідальності роботодавців. Страхування відповідальності виробника за якість продукції. Страхування ризиків порушення умов договору. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за екологічне забруднення. Сутність ризику неплатоспроможності. Характеристика джерел ризику неплатоспроможності. Аналіз ризику неплатоспроможності підприємства. Методи оцінки ризику неплатоспроможності суб'єктів господарювання (експертні оцінки, коефіцієнтний аналіз, зарубіжні методики). Управління ризиком неплатоспроможності.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Денна форма						
	тижні	усього	у тому числі				
л			п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	
Змістовий модуль 1. Сутність, особливості та методи управління страховими ризиками							
Тема 1. Сутність управління ризиками	1	15	2	2	-	-	11
Тема 2. Особливості управління ризиками на різних рівнях	1	15	2	2	-	-	11
Тема 3. Методи вимірювання та протидії ризикам	1	15	2	2	-	-	11
Тема 4. Страхування як метод управління ризиком	1	15	2	2	-	-	11
Тема 5. Класифікація страхування за видами страхової діяльності	1	15	2	2	-	-	11
Тема 6. Управління особистими ризиками	1	15	2	4	-	-	9
Тема 7. Управління майновими ризиками	1	15	2	4	-	-	9
Тема 8. Управління інвестиційними ризиками	1	15	2	4	-	-	9
Тема 9. Управління кредитними ризиками	1	15	2	4	-	-	9
Тема 10. Страхування ризиків відповідальності і ризику	1	15	2	4	-	-	9

неплатоспроможності суб'єктів господарювання							
Усього годин	150	20	30	-	-	100	

Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Доведіть, що страхування є одним із засобів захисту від негативних наслідків природного та антропогенного характеру.
2. Охарактеризуйте розвиток страхування і доведіть необхідність виникнення та поширення різних його видів.
3. Доведіть необхідність класифікації страхування.
4. Порівняйте загальну класифікацію страхування, яку використовують в Україні та світовій практиці.
5. У яких сферах мають найбільший прояв негативні наслідки ризику.
6. Доведіть, що економічне зростання держави неможливе без розвитку страхового ринку.
7. Ризик як об'єктивна економічна категорія.
8. Класифікація ризиків за якісними і кількісними критеріями.
9. Фінансові ризики в системі комерційних ризиків. Загальна характеристика.
10. Сутність і зміст ризик-менеджменту.
11. Організація ризик-менеджменту.
12. Характеристика основних методів ризик-менеджменту.
13. Місце страхування в системі ризик-менеджменту.
14. Характеристика чистих і спекулятивних ризиків.
15. Функції ризик-менеджменту.
16. Переваги страхування як методу управління ризиками.
17. Самострахування. Розробка програми страхування підприємств.
18. Статистичні методи управління ризиками.
19. Фінансово-договірні методи управління ризиками.
20. Стратегія управління ризиками.
21. Ризик страхової компанії.
22. Особливості процесу оцінки ризику страхової компанії.
23. Напрями вдосконалення управління прийнятими на страхування ризиками.
24. Практичне застосування ризик-менеджменту в страхуванні.
25. Якісна та кількісна оцінка ризику.
26. Метод математичної статистики.
27. Метод експертних оцінок.
28. Метод доцільності витрат.

29. Інтегральна оцінка ризику.
30. Рейтинг економічного ризику.
31. Суть політико-економічного ризику (ризика країни) та міжнародного ризику.
32. Методи управління ризиком країни.
33. Формування рейтингу політичного ризику.
34. Оцінка економічної ефективності страхування інвестиційних ризиків.
35. Оцінка ефективності страхування політичних ризиків.
36. Управління інвестиційними ризиками.
37. Аналіз ризику неплатоспроможності підприємства.
38. Аналіз, методи зниження та моделювання кредитного ризику.
39. Джерела та структура кредитного ризику.
40. Контролінг та система кількісних оцінок кредитного ризику. Управління кредитним ризиком на рівні позики та на рівні кредитного портфеля.
41. Методи зниження кредитного ризику. Гарантія (порука). Страхування. Застава.
42. Перспективи страхування іпотечних кредитів в Україні.
43. Методика управління фінансовими ризиками комерційного банку на макро-і мікро рівнях.
44. Моніторинг та контролінг фінансових ризиків банку.
45. Економічна сутність процесу хеджування банківських ризиків.

Рекомендована література

1. Мамчур Р.М. Страхування: навчальний посібник– К. : ЦП "Компринт", 2016. – 172 с.
2. Ковальчук Т.Т., Ковальчук Н.П. Макроекономічні ризики: класифікаційні ознаки, способи виміру, шляхи мінімізації. К.: Знання, 2012.-301с.
3. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками: Підручник. – К.: Знання, 2010. – 560 с.
4. Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
5. Александрова М.М. Страхування: навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2015. – 208 с.
6. Базилевич В.Д., Філонюк О.Ф., Базилевич К.С., Пікус Р.В. та ін. Страхування: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 1019с.
7. Безугла В.О., Загірняк Д.М., Шаповал Л.П. Соціальне страхування. К.: Центр учбової літератури, 2011. – 208 с.
8. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник. – К.: Знання, 2011. – 390 с.
9. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури. – 2011. – 376 с.
10. Закон України «Про страхування» № 85/96 ВР від 07.03.1996р.
11. Плиса В.Й. Страхування: Навч. посіб. 2-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 392 с.

12. Мамчур Р.М. Страхові послуги: навчальний посібник– К. : ЦП "Компринт", 2015. – 178 с.

Інформаційні ресурси

1. zakon.rada.gov.ua
2. uainsur.com
3. prostrah.com
4. uk.wikipedia.org
5. www.vuzlib.org
6. www.nbu.gov.ua